

Een beetje afscheid

Fieke van der Lecq

Hoodredacteur *ESB*
fieke.vanderlecq@economie.nl

Recentelijk ontving Richard Thaler een eredoctoraat van de Erasmus Universiteit Rotterdam. Thaler onderzoekt het keuzegedrag van echte mensen, die zich niet zo rationeel gedragen als de agenten in economische modellen. Niettemin zijn er patronen in het menselijk

gedrag waarneembaar. Intersubjectiviteit kan worden gezien als een patroon in meningsvorming. Wetenschappers werken ermee bij de beoordeling van artikelen voor publicatie en branchegenoten ontwikkelen hun kwaliteitskeurmerken op deze manier. Inmiddels zijn er echter zo veel keurmerken dat de consumenten verdwalen en keurmerken met elkaar concurreren (*NRC Handelsblad*, 2005). De economische vaktijdschriften doen dit ook, vooral in het Engelstalige domein waar veel titels verschijnen en verdwijnen.

In het Nederlandstalige domein is het aantal titels beperkt en wordt er zowel geconcurrereerd als samengewerkt om voor de lezers een pluriform aanbod te creëren. *ESB* poogt in dit spectrum een eigen keurmerk te zijn. Hierbij moeten keuzes worden gemaakt ten aanzien van het afwijzen of plaatsen van kopij. Dergelijke keuzes hebben altijd het risico van fouten van de eerste en tweede soort, want soms wordt kopij ten onrechte geplaatst en soms ten onrechte afgewezen. Teleurgestelde auteurs zijn de onvermijdelijke prijs voor het intersubjectief beoordelen en knopen doorhakken.

De status van gezaghebbend vakblad genereert grote invloed. De onafhankelijkheid van *ESB*-auteurs is dan ook van groot belang. De recente discussie over hoogleraren die adviesfuncties vervullen, laat weer zien hoe belangrijk het reputatiemechanisme in ons kleine economenlandje is. Ook in dit debat worden fouten van de eerste en tweede soort gemaakt, door sommigen ten onrechte van belangenverstrengeling te verdenken en anderen ten onrechte voor academisch neutraal aan te zien. Naïviteit is contraproductief, maar omdat het voor de betrokken auteurs moeilijk is zich tegen verdenkingen te verweren, is terughoudendheid in het wantrouwen minimaal fatsoenlijk.

Een ernstiger bijwerking van een vakblad met impact is dat er zelfcensuur in het kopijaanbod ontstaat. Meer dan eens ontving ik telefoontjes van auteurs die analytisch onderbouwde inzichten niet in kopijvorm aan de redactie mochten aanbieden, omdat de directie dit niet opportuun vond. Dit betrof niet alleen overheidsdienaren, maar ook onderzoekers in de financiële sector of economen die met anderszins gevoelige materie bezig zijn. Nu is het legitiem dat directies bepalen welke signalen op welk moment namens de organisatie naar buiten gaan. Minder goed te praten valt de strategie om contact te zoeken met een 'onafhankelijke wetenschapper' in de hoop dat deze dezelfde

boodschap onder eigen naam wil opschrijven. Welke wetenschappers lenen zich hiervoor? Hoe beter zij bekend staan, hoe meer hun naam waard is voor een organisatie én hoe meer zij zelf te verliezen hebben. Het zou de wetenschap dan ook ten goede komen als er vanuit de directiekamers kleur werd bekend, in plaats van dit te delegeren aan de universitaire economen. Minstens zo belangrijk is het effect van meer openheid op de eigen medewerkers, die nu intelligent doch genuïlkorfd opereren, hetgeen ten koste gaat van hun intrinsieke motivatie. Hun denkkracht is van gebleken belang voor de organisatie waar zij op de loonlijst staan, maar denkkracht behoeft vrijheid voor hen die daar verantwoord mee kunnen omgaan. Meer dan eens attendeert de redactie de auteurs op de clausule in het colofon, die stelt dat alle artikelen op persoonlijke titel zijn en toch doen bovenbeschreven zorgelijke praktijken zich voor.

Hoe open durven we te zijn als economen? Niet alleen is er zelfcensuur binnen organisaties die aan gevoelige debatten deelnemen, maar ook in de onderwerpen die aan de orde komen en de mate waarin afstand wordt genomen van het *mainstream*-denken. Natuurlijk draagt de *mainstream* niet voor niets de naam en ook hier geldt dat intersubjectiviteit nuttig is. Evenzeer geldt echter ook hier dat er fouten van beide soorten worden gemaakt. De *mainstream* zorgt voor uitsluiting van grote onzin, maar ook voor uitsluiting van onconventionele ideeën die het vak verder zouden kunnen brengen. Om *group think* te voorkomen, zijn er vrije denkers nodig die in *mainstream*-taal hun afwijkende verhaal aannemelijk kunnen maken. In deze editie van *ESB* staan enkele zulke betogen.

Het is niet voor niets dat deze artikelen een relatief zware statistische component hebben. Juist statistiek gaat over echte mensen, waardoor statistiek ons confronteert met de grenzen van het economische denken. Daarom zijn goede statistieken uitdagend voor economen. Ik ben dan ook trots op de *S* van *ESB*, die zeker niet voor saai staat. Hoe juister we meten, hoe meer we begrijpen over de wereld en hoe we die kunnen verbeteren. Zolang er nog problemen als werkloosheid, armoede en milieuvervuiling bestaan, hebben economen nog veel werk te doen.

Na zes jaar participerende observatie duik ik het economenland weer in. Ik neem dan ook slechts een beetje afscheid. Hierbij zijn er vele namen langsgelopen van mensen die ik zou willen bedanken. Dat doe ik niet, want het zijn er heel veel. Bovendien geldt ook hier het risico van fouten van beide soorten. Zeker niet ten onrechte bedankt is Frank Schaafsma, onze orderbegeleider bij Den Haag Offset. Hij zorgt er al drie hoofdredacteurs lang voor dat *ESB* wordt gedrukt en draagt ter redactie de eretitel van 'onze collega in Rijswijk'.

Toen mijn voorganger mij inwerkte, adviseerde hij me om het anders te doen dan hij. Een van de weinig momenten dat ik zijn advies niet opvolg, is nu bij het doorgeven ervan aan mijn opvolger. ■

Literatuur

NRC Handelsblad (2005). Verwarring door vele keurmerken. 29 oktober.